

Slajd 1.

UNIwersytet w Białymstoku
Wydział Pedagogiki i Psychologii

ZMIANA SPOSOBU ETYKIETOWANIA DZIECKA - W STRONĘ POSZUKIWANIA ZASOBÓW

dr TOMASZ BAJKOWSKI

Zakład Diagnoz Środowisk Wychowawczych

Katedra Edukacji Międzykulturowej

OPIS:

Slajd tytułowy, w którym zaprezentowany został tytuł referatu: *Zmiana sposobu etykietowania dziecka - w stronę poszukiwania zasobów* oraz dane autora referatu i jego afiliacja: dr Tomasz Bajkowski, Zakład Diagnoz Środowisk Wychowawczych, Katedra Edukacji Międzykulturowej, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet w Białymstoku.

PROCES ETYKIETOWANIA

Powierzchnowe definiowanie obiektu, posługiwanie się schematem (na bazie doświadczeń własnych i innych osób, stereotypów i uprzedzeń)

- **Poznanie aprioryczne** (natychmiastowe, pozwalające na automatyczne odniesienie się do obiektu poznania, niezależne od doświadczenia)
- **Poznanie aposterioryczne** (empiryczne, akcentuje rolę doświadczenia, głębsza analiza obiektu poznania, odwoływanie się do różnych doświadczeń w celu zobiektywizowania obrazu)

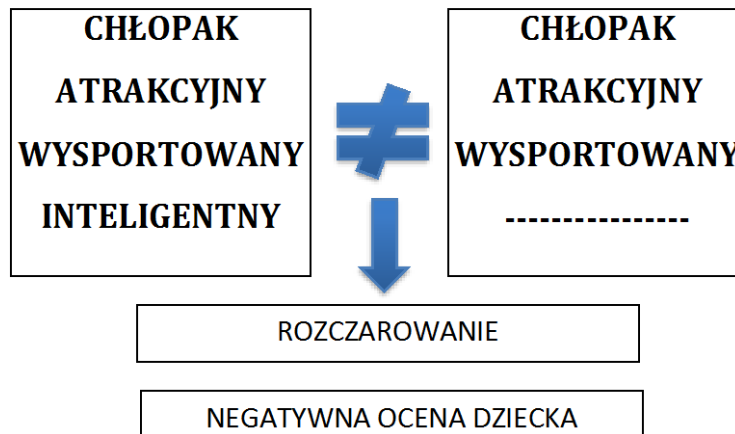
OPIS:

Slajd prezentuje operacjonalizację głównych pojęć:

Procesu etykietowania, rozumianego jako powierzchownego definiowania obiektu, posługiwanie się schematem (na bazie doświadczeń własnych i innych osób, stereotypów i uprzedzeń). Proces ten jest efektem nie przechodzenia z typu poznania apriorycznego (natychmiastowe, pozwalające na automatyczne odniesienie się do obiektu poznania, niezależne od doświadczenia) na typ poznania aposteriorycznego (empiryczne, akcentuje rolę doświadczenia, głębsza analiza obiektu poznania, odwoływanie się do różnych doświadczeń w celu zobiektywizowania obrazu). Stąd rodzi się tak powszechnie występujący w różnych środowiskach życia dziecka (rodzinnym, szkolnym, rówieśniczym itd.) proces etykietowania, który jest źródłem nieadekwatnej oceny dziecka.

MODEL vs RZECZYWISTOŚĆ

OPIS:

Slajd prezentuje schemat porównania modelu dziecka z realnym jego obrazem cech. Każdy człowiek ma pewien model tego jakie cechy powinno posiadać jego dziecko (bez konieczności świadomości tego model). Kształtuje się on na kanwie obserwacji społecznych lub niezrealizowanych przez rodzica własnych oczekiwań wobec siebie. Jeżeli zauważalna jest różnica (jakaś sprzeczność) pomiędzy modelem (czymś postulowanym) a rzeczywistością (bagaż cech realnie obserwowanych u dziecka) to rodzi się w rodzicach pewnego rodzaju rozczarowanie, w wyniku którego dziecko może spotkać negatywna ocena (wyrażana wprost lub pośrednio poprzez stosunek do dziecka). Rodzi się natomiast pytanie czy zawsze w wyniku sprzeczności pomiędzy modelem a rzeczywistością dziecko spotka negatywna ocena? Odpowiedź brzmi, że nie zawsze. To kiedy dziecko będzie oceniane pozytywnie a kiedy negatywnie tłumaczy mechanizm psychologiczny zwany maksymalizowanie zgodności ewolucyjnej wartości, który zostanie przybliżony w następnych slajdach.

Slajd 4.

MAKSYMALIZOWANIE ZGODNOŚCI EWOLUATYWNEJ WARTOŚCI

OPIS:

Slajd prezentuje schemat procesu maksymalizowania zgodności ewolucyjnej wartości prowadzący do negatywnej oceny dziecka. Jeżeli jakaś cecha występująca w modelu jest wysoko postawiona w hierarchii wartości rodzica, a dziecko jej nie posiada, to pomimo zgodności innych cech, które są niżej w hierarchii wartości rodzica, całe dziecko będzie raczej oceniane negatywnie (generalizuje się obraz dziecka podporządkowując do obrazu wynikającego z niezgodności pomiędzy modelem a rzeczywistością).

MAKSYMALIZOWANIE ZGODNOŚCI EWOLUATYWNEJ WARTOŚCI

OPIS:

Slajd prezentuje schemat procesu maksymalizowania zgodności ewolucyjnej wartości prowadzący do pozytywnej oceny dziecka. Jeżeli jakaś cecha występująca w modelu jest nisko postawiona w hierarchii wartości rodzica, a dziecko jej nie posiada, to jeżeli zgodne są inne cechy, które są wyżej w hierarchii wartości rodzica, całe dziecko będzie raczej oceniane pozytywnie (generalizuje się obraz dziecka podporządkowując do obrazu wynikającego ze zgodności pomiędzy modelem a rzeczywistością) a niezgodność pomiędzy modelem a rzeczywistością jest tłumaczone uwarunkowaniami zewnętrznymi lub banalizowany.

ZMIANA SPOSOBU ETYKIETOWANIA DZIECKA

OPIS:

Ten slajd opisuje dalszy ciąg procesu w przypadku negatywnej oceny dziecka w wyniku maksymalizacji zgodności ewolucyjnej wartości. Po tym jak wystąpiło rozczarowanie różnicą pomiędzy modelem a rzeczywistością (w przypadku cech wysoko postawionych w hierarchii wartości rodzica), dziecko spotkała negatywna ocena, w następnej kolejności rodzice (mniej lub bardziej świadomie) próbują zmieniać rzeczywistość dziecka. Takim przykładem jest zapisywanie dziecka na różne dodatkowe zajęcia próbując wydobyć coś co stoi w sprzeczności z zainteresowaniami dziecka oraz zobjektywizowanymi jego możliwościami i umiejętnościami. Ta droga postępowania rodzica spotyka się z obustronną porażką, bo ani rodzice nie osiągną tego co zakładają a i dziecko ponosi konsekwencje emocjonalne wynikające z niemożności sprostanienia oczekiwaniom rodziców. Dużo korzystniejszym rozwiązaniem jest próba zmiany hierarchii wartości rodzica, tak by obniżyć rangę cech których dziecko nie posiada a podwyższyć rangę cech, które dziecko posiada, czyli zaakceptować dziecko takie jakim jest.

BUDOWANIE OBRAZU SIEBIE PRZEZ DZIECKO:

- Następuje na podstawie napływających informacji zwrotnych;
- Czym częściej powtarzane informacje zwrotne od osób dla nas ważnych tym większa tendencja internalizacji (uwewnętrznienia);
- Następuje „odłączenie” źródła informacji i dziecko już samo tak myśli o Sobie;

OPIS:

W opisywanym slajdzie przedstawione są główne źródła budowania obrazu siebie przez dziecko. Następuje to na podstawie napływających informacji zwrotnych, pewnego rodzaju „lustera społecznych” ulokowanych w różnych przestrzeniach aktywności dziecka. W kształtowaniu samooceny są istotne dwie prawidłowości: po pierwsze czym częściej powtarzane informacje zwrotne (podobne w swoim zakresie znaczeniowym) i po drugie od osób ważnych dla obiektu (osoby znaczące) tym większa tendencja internalizacji tzn. uwewnętrznienia. Po tym jak obiekt zinternalizuje te opisy następuje „odłączenie” źródła tych informacji i już sam obiekt tak myśli o sobie. Stąd tak istotne wydaje się z jakim „lustrem społecznym” spotyka się dziecko w swoim najbliższym otoczeniu, bo to w dużym stopniu determinuje jego samoocenę.

SELEKTYWNOŚĆ PPOSTRZEGANIA INFORMACJI ZWROTNEJ

Przy niskim poczuciu własnej wartości:

- Pozytywy na swój temat (komplementy) – odrzucenie informacji, przypisywanie przypadkowi albo szukanie ukrytej intencji „coś ode mnie chce” (ze względu na niezgodność z własnym obrazem Siebie)
- Negatywy na swój temat (uwagi, zastrzeżenia) – przyjmowanie jako prawdziwe „taki właśnie Jestem” (ze względu na zgodność z własnym obrazem Siebie), przeżywanie tego wewnątrz i włączenie mechanizmów obronnych np. w postaci agresji

OPIS:

Slajd prezentuje główne konsekwencje tzw. selektywności postrzegania informacji zwrotnych. Po tym jak dziecko zinternalizuje informacje zwrotne i na tej podstawie zbuduje obraz siebie następuje swoista selekcji napływających komunikatów z zewnątrz. Jeżeli obiekt ma niskie poczucie własnej wartości pozytywy na swój temat (komplementy), najczęściej odrzuca, przypisuje przypadkowi albo szuka ukrytej w tym komunikacie intencji np. „coś ode mnie chce” (ze względu na niezgodność z własnym obrazem Siebie). Natomiast negatywy na swój temat (uwagi, zastrzeżenia) są przez obiekt przyjmowane jako prawdziwe „taki właśnie Jestem” (ze względu na zgodność z własnym obrazem Siebie). Jest to przez dziecko przeżywane wewnątrz i następuje włączenie mechanizmów obronnych np. w postaci agresji.

SELEKTYWNOŚĆ PPOSTRZEGANIA INFORMACJI ZWROTNEJ

Przy wysokim poczuciu własnej wartości:

- Pozytywy na swój temat (komplementy) – przyjmowanie jako prawdziwe, „taki właśnie Jestem” (ze względu na zgodność z własnym obrazem Siebie)
- Negatywy na swój temat (uwagi, zastrzeżenia) – odrzucanie informacji, projektowanie na złą wolę nadawcy informacji, „zły człowiek”, „ma zły dzień” itp.

OPIS:

Slajd prezentuje proces selektywności postrzegania informacji zwrotnych w przypadku obiektu o pozytywnym poczuciu własnej wartości. Takie dzieci w sytuacji kiedy słyszą pozytywy na swój temat (komplementy), przyjmują je jako prawdziwe, „taki właśnie Jestem” (ze względu na zgodność z własnym obrazem Siebie). Natomiast przy negatywnych komunikatach na swój temat (uwagi, zastrzeżenia), mają tendencję ich odrzucania, raczej projektują to na złą wolę nadawcy informacji, „zły człowiek”, „ma zły dzień” itp. To ukazuje jak ważne w przyjmowaniu informacji zwrotnych jest poczucie własnej wartości odbiorcy (nie zawsze zgodne z intencją nadawcy komunikatu).

JAK ZMIENIĆ POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI DZIECKA:

- **Koło Shalita** – kwestionariusz stylu postrzegania (w celu diagnozy zgodności wymagań pomiędzy rodzicami lub/i jako terapeutyczne narzędzie zmiany sposobu postrzegania dziecka)
- **Moduł terapeutyczny: „sprzedać swoje dziecko”** (ustawiamy siebie jako kupującego a rodziców jako sprzedających - ich zadaniem jest jak najlepiej marketingowo zachwalić „podmiot sprzedaży”)
- **Karta zapisu zachowań dziecka** – (codzienne odnotowanie przez rodziców 3 rzeczy dobrze zrobionych przez dziecko w przygotowanym dzienniku obserwacji)

OPIS:

W tym slajdzie zostały zaprezentowane wybrane sposoby zmiany poczucia własnej wartości dziecka, wykorzystywane w różnych strategiach terapeutycznych. Pierwszym jest wykorzystanie kwestionariusz stylu postrzegania tzw. Koło Shalita. W dużej mierze pozwala ono na diagnozę zgodności wymagań pomiędzy rodzicami oraz jako terapeutyczne narzędzie zmiany sposobu postrzegania dziecka. Innym przykładem jest moduł terapeutyczny tzw. „sprzedać swoje dziecko”. W tym przypadku terapeuta ustawia się jako kupujący a rodziców ustawia w pozycji sprzedających. Ich zadaniem jest jak najlepiej marketingowo zachwalić „podmiot sprzedaży”, co skutkuje możliwością odkrywania, dotąd banalizowanych zasobów dziecka. Trzeci przykład to tzw. karta zapisu zachowań dziecka. Polega ona na codziennym odnotowywaniu przez rodziców 3 rzeczy dobrze zrobionych przez dziecko w przygotowanym dzienniku obserwacji. Powoduje to zmianę perspektywy obserwacji dziecka, dotąd krytykowanego za takie wymiary jego funkcjonowania, które były ważne w perspektywie rodziców.

PODSUMOWANIE

- Zmiana procesu etykietowania powinna się odbywać z uwzględnieniem środowiska rodzinnego (jako najważniejszego w procesie budowania obrazu Siebie przez dziecko). Szkoła bowiem ma mniejsze możliwości i „siłę rażenia” w procesie przełamywania stygmatyzacji i autostygmatyzacji.
- W procesie oceny podmiotu obserwacji (również w przestrzeni szkolnej) należy uwzględniać nie tylko cechy i predyspozycje obiektu ale też zwiększać świadomość własnych pryzmatów, przez które „przepuszczamy” informacje o dziecku.
- W poszukiwaniu zasobów u dziecka pomocna jest modyfikacja hierarchii ważności obserwatora, transparentna z cechami, które dziecko realnie posiada.

OPIS:

Opisywany slajd jest pewnym podsumowaniem przedstawionych w toku referatu treści. Zwracam w nim uwagę na zmianę procesu etykietowania, która powinna się odbywać z uwzględnieniem środowiska rodzinnego (jako najważniejszego w procesie budowania obrazu Siebie przez dziecko). Szkoła bowiem ma mniejsze możliwości i „siłę rażenia” w procesie przełamywania stygmatyzacji i autostygmatyzacji. Po drugie w procesie oceny podmiotu obserwacji (również w przestrzeni szkolnej) należy uwzględniać nie tylko cechy i predyspozycje obiektu ale też zwiększać świadomość własnych pryzmatów, przez które „przepuszczamy” informacje o dziecku. Zwracam też uwagę, że w poszukiwaniu zasobów u dziecka pomocna jest modyfikacja hierarchii ważności obserwatora, transparentna z cechami, które dziecko realnie posiada. Proces zmiany etykietowania dziecka nie jest prosty (bo obarczony dużym poziomem nieświadomych reakcji) ale możliwy do realizacji.

Slajd 12.

UNIwersytet w Białymstoku
Wydział Pedagogiki i Psychologii

DZIĘKUJĘ PAŃSTWU ZA UWAGĘ

OPIS:

Ostatni slajd jest podziękowaniem autora za uwagę, kierowany do wszystkich słuchaczy.